

Per 211/1909

10002710, 22

IZDAJENI NEKJURNO

DRSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje **Dominko Viljem**, ravnatelj slovenske kmetijske šole v Gorici v p

Izdaja »Goriško kmetijsko društvo« v Gorici — Korenski trg št. 2. List izhaja v prvi in drugi polovici vsakega meseca ter stane 3 K na leto. Udje »Goriškega kmetijskega društva« dobivajo list brezplačno.

Štev. 22.

V Gorici dne 30. novembra 1909.

Tečaj V.

K a m ?

v novo slovensko manufakturno trgovino

IVANČIČ IN KURINČIČ

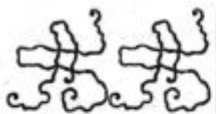
GORICA nadškofijska ulica št. 5 (nasproti škofije)

katera priporoča slavnemu občinstvu v mestu in na deželi svojo bogato zalogo v to stroko spadajočega blaga po najnižjih cenah.

Cene stalne. — Postrežba domača poštena in točna.

Na željo se pošiljajo vzorci proti vrnitvi poštnine prosto na dom.

Svoji k svojim!

— Nova slovenska trgovina oblačilnega blaga —

FRANC RAVNIKAR

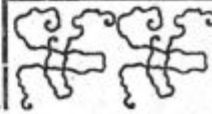
Gorica ulica Raštelj šte. 16. (v lastnej hiši)

priporoča sl. občinstvu kakor tudi čč. duhovščini svojo veliko zalogo v to stroko spadajočega raznovrstnega blaga po najnižjih cenah. — Zagotavljajé solidne postrežbe, ter zmernih cen, se priporočam za obilen obisk udani

Franc Ravnikar.

Svoji k svojim!

M. Poveraj v Gorici na Travniku priporoča svojo izborno trgovino.

Ivan Bednarik v Gorici, via della Croce 6, priporoča svojo knjigovoznico

Josip Smet priporoča svojo krojačnico ulica Croce šte. 4. nasproti Š. D.

Peter Cotič čevljarsk mojster v Gorici Raštel št. 32 in Gosposka ulica št. 1. Zaloga vsakovrstnih čevljev za odrasle in otroke. Naročila z dežele se po pošti dostavljajo.

Več tisoč cepljenk (stratifik trt) sortiranih vseh navadnih vrst prav lepih, po 14 v komad, ima na prodaj **Alojz Bratina**, posestnik na **Ustju** pošta Ajdovščina.

Lastna delavnica za tapecirano pohištvo

Denar prihrani kdor kupi izgotovljeno pohištvo pri

ANTON BREŠČAR

Gorica, Gosposka ulica št. 14

Via Signori lastna hiša kateri ima v zalogi najboljšo izbero **pohištva vseh slogov**, za vsaki stan, priprostega in najfinerejega izdelka. Različni o pohištvo iz železa, podobe na šipe in platno, ogledala, žime in platno.

Cene brez konkurence. — Daje se tudi na obroke

Josip Patek

poroča vsem kmetovalcem za: **mehe za ževlanje po zadnjem sistemu škropilnice za vitrijol, polivalnike za vrte.** Novost: **ventilatori, za dimnike.** Poprave se izvršujejo točno in po zmerni cení. Svoji k svojim!

naslednik Karola Čufer, prva in edina slovenska kleparnica v Gorici, ulica della Croce št. 8 izvršuje vsa stavbena in galanterijska dela po načrtih. Posebno se pri-

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Dominko Viljem*, ravnatelj slovenske kmetijske šole v Gorici v p.
Izdaja „*Goriško kmetijsko društvo*“.

Štev. 22.   V Gorici, dne 30. novembra 1909.   Tečaj V.

Obseg: 1. Škrjanec in Boltar o sadjereji; 2. O kozi in njeni reji; 3. Sadna razstava pri Sv. Luciji (zvršetek); 4. Gospodarske drobtinice; 5. Poročila; 6. Zakupni razglas.

Škrjanec in Boltar o sadjereji.

Škrjanec sreča, vračaje se z vozom iz mesta, kmeta Boltarja iz sosednje vasi, ustavi konja in ga nagovori: „No Boltar, kje si pa bil?“

Boltar: „V mestu sem bil, kamor sem nesel na prodaj košaro jabolk, ali vrag vzemi še jabolka, zamudil sem pol dneva in dobil sem zanje komaj toliko, da sem si v gostilni malo dušo privezal.“

Škrjanec: „Sedi k meni na voz, če ti je drago, da prideš poprej domu. Spotoma se kaj pomeniva. Toraj jabolka so preveč po ceni?“

Boltar: Da, tako nesramni so ti prekupci, da mi ne ostane drugo, kakor da jablane še to jesen posekam, razžagam in razcepim, potem bom imel vsaj drva za zimo. Vsaj jeziti se mi ne bo treba potem s to golaznijo, ki mi vsako pomlad vse drevje do volega obje. Kaj pa ti, kakor vidim imaš tu na vozu polno sadnih dreves, Kam jih pa pelješ?“

Škrjanec: „Ta drevesa sem kupil v državni drevesnici ter jih mislim vsaditi tam doli, kakor pravimo „Na bregu“. Prekopal sem namreč eno senožet in namenil sem jo porabiti za vinograd. Ker pa vidim, da ni tudi z vinom prave kupčije in leži senožet preveč v nizkem in bi ne mogel pridelati tam prav dobrega vina, zato napravim tam rajši lep sadovnjak, s katerim bom imel malo dela, sčasom pa lep dohodek.“

Boltar: „Ha, ha, ta je lepa! Veš, Škrjanec, jaz te spoštujem, ker si svoje premoženje lepo uredil in da s svojo kmetijo lepo napreduješ; ali verjemi mi, da če nisi še nikdar na-

pravil kake neumnosti, ubiješ pa sečlaj velikega kozla in pa še kakega!“

Glej mene! Jaz imam mnogo sadnega drevja, katero je vsadil še moj ranjki oče — Bog mu daj nebesa! Imam razne vrste lepih jabolk, finih hrušk, breskvi, marelic itd., a verjemi mi, da mi vse skupaj nič ne donaša, ter se moram samo jeziti ž njimi. Letos mi je uničil mali pedic ali kako že imenujejo to spako, vse češnje. Prvi sad, ki sem ga letos prodal, so bile zgodnje breskve. Bilo jih je 7 kg in žena je prejela za nje 4 K 20 v, toda kaj imam od tega?! Porabila je skoraj celi dan za pot v mesto in nazaj, toraj odbij, kar je porabila za hrano, poračunaj dnino, in pomisli, da smo imeli doma polno dela, ker smo škropili trte in spravljali seno, pa prideš do prepričanja, da imam le škodo. Približno tako je z vsem sadjem, o tem sem se prepričal danes sam.

Poglejva pa še dalje. Ali se ne širi ta štrafenga od mrčesa in gosenic vsako leto bolj in bati se je, da ne bo več enega sadnega drevesa, ki bi ostalo do jeseni zeleno. Povej mi, ali imam jaz prav ali ne?“

Škrjanec: „Dragi Boltar! Na tem, kar si ti povedal, je precej bridke resnice, ali če bi vsak tako naglo obupal, kakor ti, začeli bi zanemarjati in opuščati eno kmetijsko panogo za drugo in polagoma bi morala iti kmetija za kmetijo na boben, kar se sicer pri nas žalibog — še prepogosto dogaja. Tako bi bil ti in vsi tvoji somišljeniki lepega dne na eni poti.

Glej Boltar! Ti in tvoji somišljeniki delate še povsod po starem, tako kakor so delali vaši očetje, dedi in pradedi. Vi ne pomislite, da se premoženje radi naraščaja družinskih članov in vsled deljenja istega od rodu do rodu zmanjšuje in da se temu nasproti potrebe od dne do dne množe.

Kakor vidiš, bi morali priti sčasom ob vse, ko bi na drugi strani ne skrbeli za zvišanje dohodkov pri naših kmetijah, kar je pa mogoče doseči le z umnim in intenzivnim obdelovanjem zemlje.“

Boltar: „To je že vse prav, kar ti praviš. Kako pa naj ravnam, da pridem pri svojem sadjarjenju vsem tem nedostatom v okom, oziroma kaj naj počnem, da me jabolka in hruške obogate?“

Škrjanec: No tako precej še ne obogatiš s svojim sadjem, ali veliko več bi dobil zanj, ako bi posnemal druge umne sadjerejce.

Glej Boltar! Na vozu imam 60 drevesc in sicer 20 zgodnjih hrušk, vse ene vrste in 40 jablan tudi le dveh najboljših zimskih vrst.

Ta drevesca lepo pravilno vsadim, jih bom pravilno oskrboval t. j. okopaval, obrezoval, jih snažil in jim pridno gnijil, da postanejo krepka in se pravilno razvijejo, in v par letih bodo začela že roditi; seveda dobim spočetka od vsakega drevesa le po par kg sadja, ali ker je dvajset dreves enake vrste, se dobi od teh dvajsetih par kvintalov enakega sadja. Tako množico sadja se uže splača nesti na trg, sicer bom pa sadje najpoprej skrbno z roko obral, skrbel, da se ne udari ali otolče, piškavo in gnilo odstranil in zdravo prebral, tako, da bo debelo zase, srednje debelo zase in drobno zase. Tako sadje, dragi moj, se veliko dražje proda kakor kakšna mešanica raznih vrst, različne debelosti in kakovosti. Ko bom imel sadja več, še na trg ga ne bom nosil, ampak poiščem si odjemalcev kje drugje in razpošiljal ga bom naravnost sam v druge kraje. Sicer pa se nadejam, da se vendar enkrat ustanovi v Gorici eksportna sadjarska zadruga, ki nam bo pomagala sadjerejo zboljšati in bo skrbela za to, da bomo naše sadje dražje prodajali, nego ga prodajamo sedaj prekupcem v mestu.*

Boltar: „Hm, to je res vse lepo, kar praviš ti, toda bojim se, da boš mesto hrušk in jabolk — če gre tako naprej — pobiral s svojih dreves le gosenice. Teh pa gospoda v mestih ne mara jesti.“

Škrjanec: „Ja, vidiš Boltar, ta spaka od gosenic in kebrov nam dela res veliko preglavico, ali pregovor pravi, da ima vsaka bolezen svoje zdravilo. V „Goriškem kmetijskem društvu“, kamor se lahko vsak čas obrneš in te tudi prav ljubeznivo sprejmejo, dajo ti vsa potrebna navodila in za par viharjev, včasih celo brezplačno ti izročé sredstva, s katerimi se lahko odkrižaš te golazni.“

Boltar: „Sedaj sem pa uže dospel do mesta, odkodar grem lahko po bližnici domov. Hvala ti za prijaznost, ostani mi zdrav. Uže vidim, da si pravi tiček.“

Škrjanec: „Tiček sem, saj imaš prav, ker kličem se škrjanec. Hi lisec, hi!

O kozi in njeni reji.

Kozo zovemo v navadnem življenju kravo revnejšega kmeta in dasiravno ta pridevek v polni meri zasluži, ceni se jo vendar še vse premalo. Zapro jo navadno v majhen, zaduhel prostor, oskrbujejo jo prav slabo in ne gleda se prav nič na to, ali je kozel, h kateremu se jo pripusti, kaj v sorodu ž njo ali ne. Plemenitev je pri kozi največjega pomena za dobroto njenih naslednikov. Koze, izvirajoče od starišev, ki so si bili v sorodstvu, zaostajajo v rasti, ostajajo bolj majhne in ne dajejo one množine in tudi ne takega mleka, kakoršno bi dajale, ako bi se stariši v sorodstvu ne plemenili.

Naša navadna koza izvira od takozvane bezoarske koze, ki živi po gorah v Perziji. Navadni rodovi so: pritlične, sirijske, gvinejske in arabske koze, razen prejšnjih sta pa še druga dva posebna rodova, ki se odlikujeta po žlahtni dlaki t. j. angorski in tibetanski rod, ki se običajno zove kašemirska koza.

Naša navadna koza je navadno šibka in majhna in daje le malo mleka, to pa radi tega, ker se ne krmi pravilno, kajti poklada se ji ali preveč, ali kar se še pogosteje dogaja: premalo in preslabe klaje. Mnogo je kozjerejcev, ki še dandanes ne umejo, kako se imajo koze rediti, kako oskrbovati in izrežati, a tudi ne umejo pravilno izkoriščati onega, kar dobe od njih.

V zadnjem času se je dognalo, da bi donašala tudi koza lahko veliko več, nego je donašala doslej, samo če bi se ravnalo ž njo pravilno in izbralo za rejo koze, ki največ donašajo. Z ozirom na to, da se namerava uvesti tudi v naše kraje kakšno boljšo vrsto koz, da bi se povzdignila poleg druge živine tudi kozjereja na višjo stopinjo, nego je bila doslej, zato se nam zdi potrebno, da spregovorimo nekoliko o tem, kakšna pasma koz naj se izbere v to svrhu, kako naj se koze odbirajo za rejo, kako naj se rede in oskrbujejo.

Glede tega piše neki H. Burghauser v „Prakt. Landwirt“ o tem naslednje: „Izmed mnogih pasem je na prvem mestu bela, brezroge sanska koza, katera je dobila to ime po njeni domovini Saanental v Švici. S to kozo so dosegli na Nemškem, pri nas, na Niže Avstrijskem in v drugih deželah najboljše

uspehe. Sanska koza ima močno truplo, njena glava je daljša, kakor ona navadne koze. Njen hrbet ni zleknjen, zadnji del života pa visi navzdol. Ta koza raste naglo, postane celo do 90 cm visoka in dolga kakih 75 cm; odrastla tehta poprečno 50 kg in da v onih 10 mesecih, v katerih se navadno molze, do 800 l m eka.

Ker redimo koze poglavitno zaradi mleka, zato je tudi potrebno, da spozna kozjerejec že po zunanjem dobro mlečno kozo. Dobra koza mlekarica mora biti stegnjena, a njeno truplo mora biti obenem krepko, v zadnjem koncu široko in omuljeno. Križ mora biti širok, velike lakotnice dobro pokrite in noge ne smejo biti previsoke. Vrat naj bo primerno dolg, ozek in znatno obrobljen. Glava ne sme biti preširoka, pa tudi ne predebela, ampak podolgasta, gobec pa naj bo širok. Ušesa naj bodo lepo ustvarjena in ozka. Dobra mlekarica se spozna tudi po koži, ona ima tenko kožo, kratko in svetečo se dlako. Glavni znak dobre mlekarice pri kozi pa je vime. Vime dobre mlekarice je veliko in široko. Ako je vime veliko, a visi preveč k tlam, potem je tako vime mesnato in v takem vimenu ni mnogo mleka. Ko je vime polno mleka, morata štrleti sesa navzven, ko pa je prazno, morata biti vela in ohlapna. Vimenska koža mora biti tenka, fina in belkasta. Ako je njegova koža nekako mastna, je to dober znak. Vime sme biti porasteno le s kratko in tanko dlako ali nekako tako, kakor bi bilo golo. Žile na vimenu naj bodo debele in razcepljene v obliki mreže.

Kakor mora skrbeti kozjerejec za to, da odbere za rejo le dobre mlekarice, prav tako mora gledati, da odbere za plemenitev tudi primerne kozle. Za pleme naj se odberejo le taki kozli, ki so popolnoma zdravi in brez vsake telesne hibe. Vsi telesni deli morajo biti pri kozlu krepkejše razviti, kakor pri kozi. pleča in zadnji del života morata biti krepka. Kakor koza, tako naj bo tudi kozel živahen, a oben teh ne sme biti razbrzdan.

Mnogo se greši tudi pri krmenju koz, ker se vedno misli, da se jim lahko poklada, ker niso zbirčne, vsakovrstna klaja in še celo ničvredni kuhinjski odpadki. Tako mišljenje pa je napačno. Večina kozjerejcev meni, da kozam zelo ugodi, ako jim da oblodo kakor na pr. pomije, v katerih se nahaja pust lubad, ki se dobi pri strganju ali lupenju krompirja. Po taki slabi

krmi dobi koza le velik vamp. truplo pa ne dobi dovolj hrane, zato ošibi in ker je koza slabo rejena, da manj in slabše mleko, kakor bi ga lahko dala, ako bi se jo dobro krmilo. Glavni pogoji racionalnega krmenja pa so naslednji :

Kozam naj se poklada trikrat na dan in sicer: zjutraj, opoldne in zvečer. Krme, ki jo ima dobiti koza ob vsakem krmenju, naj se ji ne da vse naenkrat, ampak večkrat in po malem, ker drugače izbere iz krme le najboljše, ostalo pa pomeče na tla ali v gnoj. Ako se poklada kozam le slaba in vodena klaja, opešajo takorekoč njih želodčne žleze in prebavljanje se ne vrši v redu. Zato naj se poklada tudi kuhinjske odpadke le v suhem stanu in pomeša naj se med iste, če je le mogoče, nekoliko otrobi. Ko so koze krmo požrle, da naj se jim toliko vode, da se napijejo; koze ne popijejo pa nikdar več vode, kakor je potrebujejo. Krma naj se čim le mogoče menja, ker s tem se poveča ješčost. Ako se jim da včasih nekoliko zdrobljenega ovsu, vpliva to zelo ugodno na množino in dobroto mleka. Dobro seno, posebno pa suha detelja pospeši pri kozah prebavljanje. Ko se poklada krompir, repa in druga sočna klaja, naj se ji doda vsakrat nekoliko otrobi. Preden se ženejo koze na pašo in ko se vrnejo s paše domu, naj se jim da vsakrat nekoliko sena. Vsem brejim kozam naj se da dvakrat na teden mala žlička klajnega apna, pomešano med krmo.

Da ostanejo koze zdrave in da se prepreči marsikatera bolezen, kakor na pr. pokvarjenje želodca itd., naj se jim da včasih po 10 gr navadne soli. Ako ne prežvekujejo, zadošča, če se jim da mala žlička v vodi raztopljene karlovarske soli, in ako te pri rokah ni, skuha naj se pelinov čaj; da bodo pa ta sredstva učinkovala, naj se pusti dan prej kozo stradati. Koz naj se ne goni nikdar rano zjutraj na pašo, ker jim mrzla in rosna trava škoduje.

Kozji hlev mora biti zlasti pozimi primerno gorak, svetel in zračen. Koze se lahko zaprejo v kakšno ograjo v hlevu, lahko se pa tudi privežejo k jaslim, vendar pa se jim mora zadostno postlati, da bodo vedno na suhem. Na vsak način pa se mora koze tudi vsak dan oščetiti in osnažiti, vmiti jim tudi vime, da ne dobi mleko preveč duha po kozi.

Ker je koza v resnici jako skromna žival in zahteva le malo oskrbovanja, zato bi bilo zelo koristno, da bi se popri-

jeli kozjereje posebno revnejši sloji. Kozjereja zasluži, da bi se nekoliko bolj vpoštevala in negovala, ker po pravici se sme koza imenovati „krava kajžarjeva“. Žival potrebuje razmeroma malo v razmerju s tem, kar daje človeku.

Da se kozjereja na deželi povzdigne, poskrbeti bi se moralo v prvi vrsti za to, da bi se poučilo kajžarje o važnosti koz, o reji, krmenu in oskrbovanju, a poskrbeti obenem tudi za to, da bi došli dotičniki dobre koze in kozle po najnižjih cenah. Najhitreje bi se to doseglo potočm kozjerejskih društev, katera naj bi imela nalogo, razširiti koze po deželi. Koliko lahko doseže tako društvo, posebno, če mu stoje na čelu zmožni voditelji, kažejo uspehi pri „Prvem niževavstrijskem sanentalskem društvu za spodrejo koz“ v Nasswaldu“. To društvo je bilo ustanovljeno leta 1905 po nasvetu okr. živinozdravnika Mirinovići. Načelnik tega društva, gozdar Novotny, dalje župnik R. Hermann in živinozdravnik Mirinovići, so s prav majhnimi stroški in v par letih zboljšali in povzdignili kozjerejo v tamošnjih krajih na visoko stopinjo. Tamošnji prebivalci, kateri so večinoma kajžarji, so prejomenjenim gospodom jako hvaležni, ker so jim s primeroma malimi troški priskrbeli postranski dohodek. Septembra lanskega leta je bila tam tudi razstava koz in prignali so pod vodstvom okrajnega živinozdravnika tamošnji kozjerejci na razstavo vsega skupaj 132 koz in kozlov, katere so izredili doma in katere je vse občudovalo“.

Sadna razstava pri Sv. Luciji.

(Nadaljevanje in zvršetak.)

O razstavi sami nam je omenjati še naslednje:

Zraven sadnih vrst, jabolk in hrušk, ki so bile izložene v ospredju razstave pod imenom uzorna zbirka, je bilo na razstavi zastopanih še mnogo drugih sadnih vrst, jabolk, hrušk, češpelj, breskvi, orehov in grozdja. Med jabolki naštevamo z domačimi imeni: Široklje, Belke, Zmrzovke, Čebulke, Pisanke,

Trnovke, Dobrce, Zelenke, Šmohorke. (To so imena iz Gor. Trebuše); Zlato pleme, Hrvatice, Modrejke, Kosmatice, Lastavice, Cvetlice, Zanjivke, Rejcove jesnike, Zmrzlike, Pankrti (to so imena iz idrijske doline); Dolenjke, Rožmarinke (pa ne tirolski Rožmarinčki), Zelene in rudeče samosevke, Kanalke, Habovke, Mešilove lesnike, Mehaletove lesnike, Kosmačke, Zelene moroge, Sladke moroge, Vrhovke, Černevke, Zelenke. Kapucinarji, Ozimke (to so imena s Cerkljanskega); Tankorepke, Medenke, Pegle Špreklje, Sladke melonke, Kofolice, Milanke, Bufalce, Tolminke, Zamorke, Sladkice, Trdoleske, Krminke (to so imena s Kanalskega); Krehenke, Mlečnice, Rudečiči, Senožetke, Zimske ermenke, Lubinjke, Usnovke, Špuklje, Lončiči, Novi kmečki lončiči (to se imena s tolminske in volčanske pokrajine).

Hruške z domačimi imeni so bile razstavljene: Italijanske, Paradiške, Vrtlanke, Funterce, Zimke, Farce, Bonke, Gospojske, Vahtence, Debele vahtence, Liberke, Rončarce — te so s Kanalskega — Bobovke, Molzenke, Trnovke, Podgornice, Prodarice, Liščerce, Ozebkove dramice, Oblazarice — s Tolminskega in Cerkljanskega.

Vsa ta imena so lokalna; skoro vsak kraj ima svoja in celó posamezni kmetje krsté svoja jabolka in hruške po provenijenci, to je po družinskem ali krajevnem imenu, odkoder so prinesli dotične cepiče. Istovrstni sad ima v različnih krajih različno ime. Tako imenujejo na primer v Volčah Frančevke tista jabolka, katerim pravijo v idrijski dolini Krehenke ali Krhenke. Zato nimajo vsa ta imena za pomologa posebnega pomena; le redke posamezne vrste so pridobile imena, ki imajo splošno veljavo, kakor med jabolki Medenke, Lončiči, Pogačice, Sevke, Melonske, Dunajce in med hruškami Vahtence, Farce, Tepke, Vrtlanke.

Po nasvetu g. ravnatelja Bolle-ta smo napravili zbirko vseh neznanih vrst jabolk in hrušk in jo poslali znanemu strokovnjaku, profesorju Lauche-tu, ravnatelju sadjerejske šole v Eisgrubu na Moravskem, da jo po vrednosti preišče in nam sporoči svojo sodbo o posameznih vrstah in morda tudi prava pomologična imena. Vseh nam gotovo ne pove, ker so vmes tudi samosevke, oziroma divjake, ki so vzgojene iz semena in ker sad ustreza, jih tudi dalje širijo potom cepljenja na druge mlade divjake. Tako je imel n. pr. gospod Franc Vuga

in Kanala v svoji krasni izložbi prav lepo, okusno in vstrajno jabolko, vzgojeno iz semena, kojemu je dal ime „Dragarica“, ker je zrastle na zemljišču v Dragi. Enako je imel gosp. Blaž Lapanja iz Oblaza v slapenski občini v svoji izložbi necepljene Kosmatice, Rejcove lesnike, Oblazarice, ki so se vse prav dobro sponašale. — Takih samosevk je bilo še več v razstavi; njim pač ne najde najspretniši pomolog drugih imen, nego jih imajo tam, kjer so se prvotno vzgojile.

Najbogatejšo in najlepšo sadno zbirko so poslali na razstavo Kanalci. To je bilo sadje, da je oči vnemalo in na-se vleklo in skoro izključno zbrane, plemenite vrste. Gosp. Franc Vuga, po domače Črnč, nekdanji upravnik kanalske grajščine, je izložil samo čisto, po obliki popolno sadje; hruške, kakoršnih ni bilo drugih na razstavi: Zimsko dekanko, Clairgeau, Pastorko („Curé“), Vojvodinjo angulemsko (Duchesse d'Angoulême), Dobro Lojzo avranžko (Bonne Louise d'Avranche“), Dielovo in Lieglovo maslenko, Boskovo steklenko in enako izborna jabolka, med njimi Ananas R., Baumanovo R., Kanada R., Tirolske slastence, (Köstlichster), Rudeče zimске rebrače (Calville) in druge. Gospod Vuga je pred leti pri razdelitvi občinskih zemljišč prejel delež imenovan „v Dragi“, h kateremu je dokupil še kos sveta. To skupno zemljišče je izčistil in polagoma spremenil v sadovnjak, ki je zares uzoren. Sam in na svojem vrtu ima nad 600 jablan in hruškovih dreves, nad 20 let starih, katere je vse sam skrbno in pravilno vzgojil; zraven tega črešenj, marelic, breskev itd. znamenito število. Poročevalec je bil pred leti nekdanj v Vugovi dragi, ko je bilo takrat še le 14letno drevje bogato obloženo. To je bila zares prava krasota, videlo se je, da je Bog blagoslovil razumno, vstrajno delo marljivih rok.

G. Štefan Vidic iz Kanala h. štv. 115 tekmuje kot sadjerejec v marljivosti s svojim rojakom. Njegove Dunajce so bile najlepše na razstavi; pa tudi njegovi kanadski in Ananas kosmač, njegovi zimski in jesenski rebrači in še druga plemenita jabolka so svedočila, da mož zna razumno zbirati in skrbno gojiti svoje sadje. Oba imenovana sadjerejca sta v polni meri zaslužila prisojeno jima častno priznanje. — Sploh je pokazala kanalska izložba, da je kanalski okraj eminentno sadorodna pokrajina, kjer vspevajo najplemenitejše sadne vrste;

treba samo, da se združita marljivost in razumnost in da ustvarita sadjereji zdravo podlago.

Na razstavi sta bili posebno častno zastopani županiji Kanal in Anhovo s celo obmejno pokrajino pod Marijacelem; potem so Avčani z ozirom na to, da jim je nedavno toča mnogo pokvarila, razstavili nepričakovano lepo sadno zbirko; iz kanalskega Loma v kalski županiji je sedem kmetovalcev razstavilo lepa zdrava jabolka in hruške. Banjšice so imele tudi svojega razstavljavca. — Ročinj, Deskle, Bate in Ajba — n o b e d n e g a.

Največ deležnikov je štel na razstavi tolminski sodni okraj; — bilo je vseh skupaj 137 in sicer iz županije Sv. Lucija 56, Volče 33, Tolmin 28, Grahovo 14, Ponikve 4, Št. Viška gora (Prapetno) 2. Najlepše sadne zbirke so izložili:

Gosp. Ignacij Kovačič, vele-posestnik pri Sv. Luciji, je imel na okusno okrašenem stojalu jabolka izbranih vrst; med njimi Zlate parmene, Krajkove kosmače, Kanada, Dunajce, Tafelčke, Šampanjce, Parkerjev pepinek, Karpentince, sive jesenske kosmače, Princovo jabolko, plamteče Kardinale in druge, nekatere hruške, breskve in grozdje.

gosp. Josip Munih, posestnik in trgovec pri Sv. Luciji, je razstavil v obliki zelene lope bogato zbirko grozdja iz svojih dveh mladih vinogradov na Kuku in na Mirišču in prav lepe hruške, jabolka, breskve in češplje, vse iz mladih nasadov, ki so šele začeli roditi;

gosp. Ivan Luznik, posestnik iz Poljubina je imel v svoji izložbi med domačimi vrstami Zlate parmene, posebno lepe rudeče Kalvile, Dunajce, Belgijski Ananas in dr. Njegovi nasadi so prav skrbno in pravilno gojeni;

gosp. Blaž Lapanja iz Oblaza v slapenski občini, ki ima svojo lepo urejeno drevesnico, je razstavil, prav čedno sadje jabolka in hruške, večinoma domačih vrst. kakor Hrvatice, Kosmatice, Lastavice, Oblazarice, ki pa nosijo vse znake dobrega tržnega sadja. Posebno pozornost je vzbujala med obiskovalci na črni trn cepljena hruška ozimka, ki je nosila na krepki veji nekoliko zelenih, še nezrelih hrušk, dočim je bila okrog obraščena od trnjevih vej. Ta poskus cepljenja je sicer zanimiv, pa nima nobene praktične vrednosti.

Prav lepo sadje izbranih vrst so razstavili tudi Brešan Ivan iz Gabrij v tolminski županiji, Kenda Matija, nadučitelj v Volčah, ki je tekom svojega službovanja v občini razvil hvalevredno delovanje v prosepah sadjereje, Skočir Miha iz Zatočmina in Brišar Frančiška z Grahovega.

Cerkljanski okraj je bil tudi dostojno zastopan na razstavi, in sicer je bilo razstavljalcev iz Šebrelj in Jageršča 30, iz otaleške občine 12, s Št. Viške gore in Polic 7, vseh skupaj 69. Izložbe so pokazale, da se zraven starih domačih vrst sadi in cepi že mnogo novih plemenitih vrst, zlasti jabolk, med katerimi na cerkljanskih gorskih planotah posebno uspevajo Zlate zimske parmene, rudeči jesenski Kalvili, Kanada in drugi kosmači.

Med posebno marljive in razumne sadjerejce tega okraja je všteti Ziafooper Andreja v Čelu pri Cerknem; za njim navajamo še Pirih Antona iz Straže, Magajne Franca iz Masor 154, Mavri Ivana iz Oreheka, Gruden Ivana iz Pluženj, Rejc Cirila iz Šebrelj, Podobnik Janeza in Makuc Ivana tudi od tam, Pirih Matevža iz Št. Viške gore in dr.

Razstavljalcev iz kobariškega okraja je bilo 33: z Idrskega 16, iz Kobarida 8, iz krejske županije 5, s Kamnega 2, iz Drežnice 1 in iz Livka 1. Sadje je bilo v obče lepo in izbranih vrst, samo da se onemu dolinskemu sadju, ki ima bel ali rumen, bolj nežen olupek, pozna, da mu škoduje megla, ker je pegasto, omadeževano. Vsa jabolka in hruške z rujavim, raskavim olupkom, kakor rujavi jesenski kosmači, špitalski kosmači, Parkerjev pepinek, tudi Krajkovi kosmači, rujave jesenske maslenke vse to je čisto in lepo razvito in se lahko na trg spravlja kot blago prve vrste. To velja tudi za sadje v tolminski in svetolucijski okolici in za celo idrijsko dolino.

Najlepše sadje na Kobariškem, jabolka in hruške, je razstavil g. Gomilšček Franc iz Drežnice, med jabolki tudi plemenito vrsto Bellefleur, katerej se pa na razvoju in na barvi pozna, da dozoreva v planinski pokrajini.

Prav lepo neomadeževano in popolnoma razvito sadje je bilo tudi v izložbi g. Simona Hrasta z Livka in slednjič naj pohvalno omenimo zbirko g. Alojzija Miklaviča z Idrskega. — Sicer pa je bilo tudi drugo razstavljeno sadje z Idrskega lepo in dobrih vrst; samo da v obče ni bilo pra-

vilno pospravljeno in je vsled tega trpelo na potu od doma do razstave.

O sadju bovškega okraja smo lani o priliki bovške sadne razstave priobčili obširno oceno. Letošnja razstava nam ni nudila materjala, da bi o njej še kaj dodali. Dva Ložana sta razstavila zbirko domačih jabolk in hrušk iz koritniške doline pod Mangartom, katera je kazala, da je možno tudi planinska tla izkoristiti za sadjerejo, če se izberejo v to prikladne vrste.

Slednjič je bila na razstavi častno zastopana tudi občina Gorenja Trebuša iz sodnega okraja goriške okolice in sicer po 10 razstavljavcih, ki so nam poslali prav skrbno pospravljeno, čisto sadje, večinoma domačih vrst. Svoji pošiljati je podružnica našega kmet. društva dodala zanimivo poročilo o rašči in rodovitnosti dreves vsake vrste, iz katerega je posneti, da uspeva v Gor. Trebuši vsakovrstno sadje, tudi plemenito, posebno poletnih hrušk da imajo več vrst; med jabolki pa da se najboljše sponašajo Dunajce. Letos jih je bilo toliko, da so se drevesa šibila pod njihovo težo; drugih vrst pa je bilo manj, ker je po večini le mlado drevje. Jako je želeli, da se rodovitna trebuška dolina čim brže po priležni vozni cesti odpre javnemu prometu, da bodo mogli njeni prebivalci svoje sadne in druge pridelke izvažati v smeri proti železnici in jih tako po vrednosti izkoriščati.

V času razstave je imel sadjerejski odsek našega društva razna posvetovanja pri Sv. Luciji. Med drugim je sklenil:

1. Naj se sadjereja v gorah natančno prouči, vzlasti naj se določi, v katerih legah naj se sade te ali one sadne vrste. O tem naj se napiše temeljita razprava, katero naj dá kmetijsko društvo tiskati in razdeliti med gorske sadjerejce.

2. Kmetijsko društvo naj pospeši ustanovitev sadjarskih zadrug, ki bodo v posameznih pokrajinah skrbele za razvoj sadjarstva in zlasti posredovale sadno kupčijo — v prilog sadjerejcem.

Sadna razstava se je otvorila na predvečer cesarjevega imendana, tako rekoč „sub auspiciis Imperatoris“ in po njegovem geslu „viribus unitis“ združenim močem se je posrečilo, da smo častno dovršili svoje delo. Zdaj pa mu je še izpolniti nadaljno težavnejšo, a veliko hvaležnejšo nalogo: Ureditev

gorske sadjereje na zdravi podlagi. Tudi to dosežemo najprej, če vprežemo vse svoje v to sposobne moči ter se lotimo dela *viribus unitis*.

E. Klavžar, poročevalec.

GOSPODARSKE DROBTINICE.

Konserva iz paradižnikov. V to svrhu naj se paradižniki najprvo z vodo umijejo, puste, da se osuše in denejo nato v kak čist kotel, kjer se zmaste, a potem se kotel obesi nad ogenj in kuha tako dolgo, da se vkuhajo do ene tretjine prvotne množine. Ko so se tako skuhali, prekucnejo naj se iz kotla v kako drugo, posodo in pusti, da se ohladi. Ko so se ohladili, naj se prepasirajo skozi kako sito ter potem oni močnik napolni v steklenice. Steklenice pa se ne smejo preveč napolniti, ampak napolnijo se tako, da ostane, ko se zamaše, med zamaškom in močnikom ali konservo nekoliko praznega prostora.

Ko je vse spravljeno v steklenice, vzame naj se kak kotel, dene najpoprej na dno istega nekoliko sena ali slame, postavijo v kotel steklenice pokončno druga poleg druge in nalije končno v kotel nekoliko vode. Ko voda zavre, pusti naj se steklenice v vreli vodi kake pol ure, nato naj se vzamejo iz kotla in trdno zamaše.

Za izprešanje paradižnikov se dobe dandanes v kupčiji nalašč za to napravljene stiskalnice, ki ne stanejo mnogo in gre delo ž njimi hitro izpod rok.

POROČILA.

Zoper novi davek na vino. Goriško kmetijsko društvo je predložilo ministrstvu za poljedelstvo, radi tega, ker name-rava predložiti finančno ministrstvo državnemu zboru v potr-

jenje nov zakon, s katerim naj bi se naložil na vino novi davek, naslednji ugovor:

„Visoka c. kr. finančno ministerstvo namerava predložiti državnemu zboru v potrjenje nov zakon, s katerim bi se spremenil dosedanji davek na vino, oziroma vpeljal novi.

Podpisano društvo, kot edini zastopnik goriških kmetovalcev, mora izreči proti tej nameri svoje najtehtnejše pomisleke.

Novi zakon prizadel naj bi v prvi vrsti bogatejše konsumente, ki kupujejo sedaj vino za svojo potrebo naravnost od producentov in sicer davka prosto in pa vinske trgovce.

Ako bi se dalo to izvršiti brez škode producentov-vinogradnikov, ne zamoglo bi biti od poslednjih nikakega ugovora; toda vinogradniki bodo s tem novim davkom posredno tako občutno prizadeti, akō se ta davek vpeleje, da postane njih položaj še brezupnejši kot je uže sedaj.

Gotovo je, da se bode z uvedbo novega davka konsum vina zmanjšal na korist pivu in da bodo cene vinu padle, kajti velik del onih konsumentov, ki so kupovali sedaj nad 56 l vina davka prosto, bode radi višje cene in še več radi z nakupom združenih situosti opustilo vino in poseglo po pivu.

Vinski trgovci pa bodo hoteli s tem davkom okoristiti se, s tem, da bodo od svoje strani skušali davek na rovaš kupne cene producenta vreči in s tem na ceno vin pritiskati, od druge strani bodo pa skušali prodajno ceno na škodo konsumenta pri krčmarjih zvišati.

Slični slučaji pri drugih obrtih nam to dokazujejo in provzročajo s tem delno sedanjo draginjo.

Vinogradništvo je žal še premalo organizirano, da bi zamoglo stopiti v direkten stik s konsumentom in tako biti vsaj deloma deležno onih navideznih olajšav, ki jih kaže novi zakonski osnutek, vsled tega nositi bode moralo one posledice novega davka in nižati prodajno ceno svojemu pridelku, ako ga bode hotel spraviti v denar.

Toda skoraj še hujše ga bode zadela dolžnost prijave finančni oblasti, posebno pri prodaji manjših množin vina.

Pogostoma se nudi priložnost prodati zasebnikom manjše množine vina za uporabo v družini. Te priložnosti ne more in ne sme opustiti vinogradnik, posebno pri nas na Goriškem ne,

kjer traja uže nekaj let sem vinska kriza in mora biti posestnik sploh zadovoljen, da spravi vino na ta ali drugi način v denar. Sedaj bode moral toraj radi sodčeka vina tekati po ure daleč do bližnje finančne oblasti; kedo mu povrne zamudo časa?

Te perspektive nam toraj kažejo: znižanje vinskih cen producentu in zgubo časa v največ slučajih, zvišanje vinskih cen konsumentu, če ne vedno absolutno, pa vsaj relativno, ker konsumenti ne bodo deležni olajšav dosedanjega davka na vino in kot posledico tega, zmanjšan konsum vina.

Vinogradnika tlači uže sedaj cela vrsta posrednih in neposrednih davkov; pridelovanje vina otežujejo in podražujejo živalski in rastlinski paraziti, ter razne vremenske nezgode, vrhu tega pa vlada še pri nas vinska kriza. In novi davek naj bi zopet vinogradnika zadel?

Visoka vlada pospešuje od ene strani obnovo vinogradov in gre v marsičem vinogradnikom na roko; dovoli naj mu vsaj toliko časa, da to delo izpelje in priskoči naj mu na pomoč, da si potom zadružništva zagotovi obstanek, sedaj naj ga pa ne ovira v razvoju.

Vinogradništvo se je vže vsled gorioznačenih težkoč začelo krčiti in omejevati le na one kraje in površine, ki se dajo le potom vinogradništva racijonelno izkoristiti; z novimi obremenitvami bi se pa moral še ta način gospodarstva opustiti na škodo splošnega blagostanja dežele in države.

Podpisano šteje si v dolžnost visokoisto na te okolščine opozoriti in prositi:

1. Naj visokoisto, dosledno v varstvo in za povzdigo vinogradništva v državi, zastavi svoj vpliv, da se novi vinski zakon ne vpelje;

2. naj po možnosti in z izdatnimi podporami omogoči zdrav in krepak razvoj zadružništva med goriškimi vinogradniki.

V enakem smislu sestavil in odposlal se je protest tudi na c. kr. finančno ministrstvo, katero se je obenem zaprosilo:

1. Naj opusti za sedaj uveljavenje novega vinskega zakona;

2. naj dovoli potrebna sredstva, da se omogoči zadružništvu vinorodnih krajev krepak razvoj.

Olajšava za nabavo krme in stelje. C. kr. ok. glavarstvo je sporočilo „Gor. kmet. društvu“, da se je obrok za predložitev železniških in brodovalnih vozniških listov, s katerimi se je dvignilo

naročeno krmo ali steljo in se hoče doseči, da se prejemniku više vplačana prevozna tarifa, nego je ona ki jo navaja ukaznik št. 120 z dne 22. oktobra 1908, povrne, podaljšal do konca decembra 1909.

Razpis službe. Službo tajnika in potovalnega učitelja za kmetijstvo razpisuje kmet. družba za Trst in okolico. Služba je v prvem letu provizorična proti dvemesečni odpovedi; v slučaju zadovoljivega službovanja se po preteku te dobe namesti tajnika in pot. učitelja lahko stalno. Prvotna letna plača znaša K 2000 ter je nastopiti to mesto po možnosti s 1. januarjem 1910. leta.

Za to službo je neobhodno potrebno primerno znanje v vinogradništvu, kletarstvu in sadjereji; vsaj deloma v vrtnarstvu in cvetličarstvu. Zahteva se tudi zadostna praktična usposobljenost. Učni jezik je slovenski.

Prosilci za to mesto naj vložijo svoje prošnje opremljene s primernimi prilogami o starosti, dovršenih šolah ter o službovanju v praksi najkasneje do 15. decembra t. l. na kmetijsko družbo za Trst in okolico (Ulica Giorgio Galati št. 12/II.

Zakupni razglas.

C. in kr. vojna uprava kupi po trgovskem običaju za vojaško oskrbovalno skladišče in sicer: v Mariboru 2100 kv pšenice, 5350 kv rži in 4950 kv ovsa; v Celju 100 kv ovsa; v Celovcu 2483 kv rži; v Beljaku 667 kv rži; v Trstu 1450 kv ovsa in v Pulju 1750 kv ovsa.

Pismene ponudbe, kolekovane s kolekom 1 K, se imajo sestaviti po predpisanem formularju, kuvertirati ter predložiti c. kr. intendanci 3. voja v Gradcu do 7. decembra t. l. 9. ure dopoldne, ob kateri uri se prične zagotovljena obravnava.

Na poznejše ali v brzojavni obliki došle ponudbe se ne bode oziralo. Ko bi se v kakl ponudbi cenin podstavek v številkah in pismenkah ne vjemal, velja podstavek v pismenkah za pravi. Vsaki popravi v ponudbah ima pridejati ponudnik svoj podpis.

Natančnejše pogoje se izve pri c. kr. vojaškem skladišču, pa tudi pri „Goriškem kmetijskem društvu“ v Gorici.

DENDRIN

(Karbolinej v vodi raztopen.)

Najboljše sredstvo za pokončevanje mrčesa in rastlinskih zajedalk na sadnih drevesih, katero se je jako dobro obneslo po zimi leta 1908. — Spričevala, navodila in uzorci se pošiljajo na zahtevo brezplačno. Tovarna za izdelovanje karbolineja R. Avenarius, Amstetten, Nižje Avstrijsko.

Dobi se pri:

H. Hausbrandt v Trstu via Cecilia 12 in pri Goriškem kmet. društvu v Gorici - -

---

Akcijška družba

za izdelovanje rastlinskih olj v Trstu ima v zalogi ter priporoča razna umetna krmila, kakor **sezamove** in **drugovrstne pogače** (tropine). Oddaja jih cel vagon, pa tudi v manjši množini v vrečah po 75 kg in sicer v hlepci ali pa zmlete.

---

naročev

Važno za sadjarstvo!

Boj sadnim škodljivcem!

Edino uspešno mazilo proti mrčesom

Propfovo gosenično lepilo „Petrina“

Zakonito zavarovano.

Ostane nad 4 mesece lepljivo.

Odlikovano z bronasto svetinjo deželnegā kulturnega sveta na sadni in vrtnarski razstavi v Ustju l. 1903. — Cenik, navod o uporabi, in izvrstna spričevala pošilja na željo

ALBERT PROPFE, kemična tovarna
Ustje ob Labi (Češko).

Alkacijeve kolce za vinograde

v večji množini ima naprodaj

Gregorič Anton Vogersko št. 65.

Jedina slovenska brivnica v Gorici

**nasproti
Monta**

Frañ Novak.

Na prodaj imam mnogo **tisoč ključev in bilf**
Aramoñ Ganziñ štev. 1 in Berlandieri Teleki.
Cena po dogovoru.

Alojz Bratina, posestnik **Ustje** pošta Ajdovščina.

Prosiva zahtevati listke!!

Največja trgovina z železjem
Konjedic & Zajec v Gorici

pred nadškofijo št. 11.

Največja zaloga vseh stavbnih potrebščin, kakor: cement, stavbne nosilce, vsakovrstne okove, železje, strešna okna, cevi za stranišča itd. ima v zalogi orodje za vsa rokodelstva iz najbolj slovečih tovarn. Opozarja na svojo bogato izber kuhinjskega in hišnega orodja, pečij, štedilnikov po brezprimerno nizkih cenah.

Edina zaloga stavbenih nositeljev v Gorici. Pocin-kana žica za vinegrade po znižanih cenah!

Pozor!

Eno krono nagrade izplačava vsakemu, kdor dokaže s potrdili najine nove ameriške blagajne, da je vkupil pri naju za 100 K blaga.

Prosiva zahtevati listke!!

Pozor! Eno krono nagrade

Pozor! Eno krono nagrade

Krojaška zadruga Gorica

P. n.

Povodom pričete jesenske in zimske sezone dovoljujem si Vašemu blagorodju udano naznaniti, da so nam došle že vse zadnje novosti

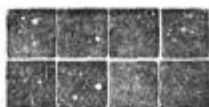
modnega blaga

kakor volne, flanele, forštajne in razno drugo blago. Dovoljujem si, Vas radi tega prositi, da nas počastite z Vašim menj. obiskom in si ogledate vse novosti, ali pa blagovolite naročiti vzorce kateregakoli blaga, koje Vam pošljem radovoljno franko na dom, da se prepričate o naši krasni in najmodernejši izberi.

Nadejaje se blagohotnega vpoštevanja te prošnje, bilježim odličnim spoštovanjem

Teodor Hribar.

naroče

Sodba se glasi!

Da si od zdaj naprej nabavi vsak za se, kakor
za svojo rodbino

obleko, pokrivalo,
perilo, čevlje pri znani tvrdki

J. MEDVED, Gorica

Corso G. Verdi 38.

